

Javni znanstveni posvet Slovenskega etnološkega in antropološkega združenja Kula, v sodelovanju z Razvojno informacijskim centrom Bela krajina

Proti žici: antropološki premislek meja

Kraj dogodka: Radenci (CŠOD), Stari trg ob Kolpi, Bela krajina

Datum: petek, 26. februar 2016 (od 10h dalje)

Meje v različnih oblikah so v središču antropološkega preučevanja. Ob aktualnih vprašanjih o mejah v svetu, Evropi in Sloveniji združenje Kula in njeno študentsko krilo KulAktiv organizira antropološki posvet na lokaciji ob rezalni žici ob reki Kolpi. Naslov posveta PROTI ŽICI je poveden. Posvet pa ni namenjen le izražanju protesta proti žici, temveč tudi refleksiji antropoloških vednosti o mejah.

S posvetom želimo:

1. spregovoriti o mejah z domačini Bele krajine
2. spodbuditi kritični premislek o mejah Slovenije in mejah nasploh
3. prispevati v znanstvene diskusije o mejah
4. spodbuditi študente k aktivnemu raziskovanju in premišljanju vse bolj aktualnih antropoloških in etnoloških tematik povezanih z mejami.

Znanstveno-organizacijski odbor posveta: Miha Kozorog, Rajko Muršič, Miha Poredoš, Natalija Šepul, Andreja Špitalar.

Dogodek sofinancirata ŠSFF in ŠOFF.

Program posveta:

10.00 – 10.30

Srečanje udeležencev in otvoritveni nagovor organizatorjev.

10.30 – 11.00

red. prof. dr. Rajko Muršič

predsednik združenja Kule / Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

NEZNOSNA STVAR, OŽIČENA OMEJENOST IN TOTALNOST TRŽNEGA SVETA

Uvodno besedo bomo namenili stvari. Stvari, ki se pojavi tam, kjer je ne bi smelo biti. Stvari, ki je ni mogoče prenesti. Stvari, ki se ji upiramo. Ob prvih najavah postavitve rezalne žice smo se tem nameram uprli. Ampak volja suverena, v imenu ljudstva, je bila močnejša. Ko je žica tukaj, jo vidimo kot stvar, ki ima vsesplošne razdiralne učinke, obenem pa mobilizira tiste sile, ki ponovno naskakujejo Evropo.

Upor proti globalnemu uvajanju neoliberalizma je zahteval dvoje: odpis dolgov državam globalnega juga in odprtje meja. Oboje, primež dolžniških razmerij, ki dolžnike dehumanizira, in zapiranje meja z dehumaniziranjem tistih, ki bežijo pred nasiljem teh odnosov, je stvar iste zgodbe. To je zgodba prostega trga, ki generira neenakost, v kateri stvar, ki ji rečemo dobiček, uničuje življenja.

In pred to stvarjo, ki se manifestira v rezali žici, dolžniških razmerjih, dobičkih lastnikov kapitala in v bedi tistih, ki jih je zadela tržna demokratizacija, bežimo tudi tisti, ki naj bi gojili

kritično misel. Fašizacije slovenske družbe, ki se je zgodila izjemno hitro, v vsega skupaj enem samem mesecu po prihodu prvih beguncev v Slovenijo, nismo mogli ne reflektirati in še manj preprečiti. Tista najsrhljivejša stvar, katere tvarna manifestacija je rezalna žica, je sovraštvo, ki je vzkliko iz strahu. Temu je dal strah pred navalom barbarov iz (bližnjega) vzhoda le dodaten, tako rekoč patološki zagon, strah pa se je zarezal v kosti prebivalstva znotraj ožičene Evrope že veliko prej, zaradi učinkov nevidne roke trga.

Z uporabo koncepta »stvari« (nemško das Ding) bomo skušali premisliti nemoč teoretske misli pred sodobnimi oblikami fašizma.

11.00 – 11.30

doc. dr. Nataša Gregorič Bon

Inštitut za antropološke in prostorske študije, ZRC SAZU

ANTROPOLOGIJA KRAJEV, LOKACIJ IN PRODUKCIJE MEJA (BORDER-WORK): PRIMER JUŽNE ALBANIJE

Referat skozi kratki pregled antropologije krajev in lokacij osvetli problematiko meja in njihove produkcije, s katero se dandanes srečujemo tako v slovenskem kot tudi v širšem evropskem in izven-evropskem prostoru. Še nedavna evropska vizija o 'padcu meja' se je dandanes soočila s številnimi t.i. 'krizami' (begunsko, migracijsko, ekonomsko, demografsko, ekološko, ipd.), ki so sprožile ponovna zamejevanja, razmejevanja in omejevanja posameznih teritorijev in krajev.

Kaj, kje in zakaj so meje? So zgolj politične ali so tudi del družbe, posameznika, njegovih praks in delovanj? Kako se nenehno producirajo, kako je njihova produkcija pogojena in kako vpliva na nadaljno družbeno, kulturno, ekonomsko in politično situacijo in relokacijo posameznih krajev in ljudi? Kako se posamezniki in skupnosti z njimi srečujejo, spogledujejo, jih producirajo, živijo in (po)ustvarjajo v svojem vsakdanjem življenju? Kaj to pomeni za posamezne lokacije in kraje?

Navedena vprašanja bodo naslovljena in osvetljena na podlagi dolgoletnih etnografskih raziskav v južni Albaniji.

11.30 – 12.00

dr. Marjetka Pezdirc

Univerza Exeter

MEJE – OD BESED DO FIZIČNE MANIFESTACIJE

Edward Said je že konec sedemdesetih opozarjal na Zahodni konstrukt radikalnega Islama, ki je uporaben za ustvarjanje strahu pred zunanjo nad-nevarnostjo. Po 11. septembru je ta konstrukt doživel renesanso. Stalne fraze kot so "islamski skrajneži" in "islamski terorizem" so v varnostnih diskurzih Zahoda zapolnile vrzel, ki je nastala po koncu hladne vojne in začele služiti kot oznake za tipičnega sovraga današnjega časa. Varnostni diskurz je tako zaznamovan s kulturnimi stereotipi, posploševanji, poenostavitvami in izkrivljenimi reprezentacijami Islamske vere in Muslimanov. Značilna je dokaj neposredna uporaba drastičnih binarnih nasprotij, ki ustvarjajo jasno razmejitev med "nami" in "njimi", med "dobrim" in "zlim". Tovrstna konstrukcija realnosti poskuša subjekt prisiliti v izbiro – ali si z nami, ali pa si proti nam.

Ko so povečane migracije zadnjih let stopile v ospredje Zahodnega javnega diskurza, so bile nemudoma umeščene v kontekst "islamske nevarnosti". Diskurz o migracijah je povzel šablone obstoječega varnostnega diskurza in iz soljudi v eksistencialni stiski ustvaril varnostno grožnjo, ki upravičuje uporabo drastičnih sredstev v imenu samoobrambe. Jasne razmejitve ustvarjene v zavesti ljudi so svojo fizično manifestacijo doživele v obliki rezalne žice in drugih ograd pred umetno ustvarjenimi kolektivnimi strahovi.

12.00 – 12.30

doc. dr. Duško Petrović

Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Zagrebu

HUMANITARNE GRANICE ILI GRANICE HUMANITARIZMA - EKSPANZIJA VIDLJIVIH I "NEVIDLJIVIH" GRANICA

Iako je izgradnja žičane ograde na granici (npr. u Sloveniji i Mađarskoj) najvidljiviji izraz zaštite državnog teritorija od neželjenih ulazaka izbjegličkih grupa, uspostavljanje tranzitnih centara i kampova na tzv. balkanskoj izbjegličkoj ruti značajno je doprinijelo kontroli granica ali na jednoj na drugoj, manje vidljivoj, razini. Naime, izgradnja tranzitnih centara i kampova u sklopu kojih se prakticiraju posebne upravljačke tehnike za administriranje i bolji tok ljudi od jedne granice do druge, stvorila je tzv. humanitarni koridor ili humanitarni prostor s posebnim statusom onkraj uobičajenih društvenih i zakonskih okvira. Nekoliko je bitnih značajki tog prostora: 1. on siječe službene granice i teritorije suverenih država, 2. u njemu se prakticiraju posebni sustavi pravila, upravljanja, nadzora i pojačane kontrole, 3. to je prostor u kojem su djelimično i privremeno suspendirana prava (humanitarno izuzeće) ljudi koji su se zatekli u tom prostoru, točnije, za većinu ljudi pravni status je nejasan. Važno je napomenuti da je taj 'prostor' nadzora širok i dug koliko je i samo kretanje izbjegličkih i migrantskih grupa. On je istovremeno homogen i heterogen, jer je vezan za fizički prostor centara, no, proteže se gdje god se kreću ljudi, na vlak, autobus, granice s drugim državama, a preko mrežnih sustava i EURODAC-a, na besprostorni, 'prostor' mreže graničnih i prekograničnih kontrola i nadzora kriminalnih mreža i prostora 'ilegalnosti' koji se protežu od granica Turske, Grčke, Srbije, Mađarske, Hrvatske, Slovenije do Austrije i Njemačke.

Uspostavom sigurnosnog humanitarnog prostora došlo je, u stvari, do zabrinjavajuće ekspanzije granica, pripadajuće suspenzije prava i normalizacije nasilja. Drugim riječima, humanitarne sigurnosne prakse pokazuju tendenciju eksternalizacije i internalizacije graničnih kontrola pri kojoj dolazi do uskraćivanja prava i manje vidljive normalizacije izvanrednog stanja u unutrašnjosti političkih zajednica.

Tijekom izlaganja opisat ću tu novu logiku graničnih kontrola smještajući ih u širi društveni i politički kontekst.

Odmor

13.30 – 14.00

doc. dr. Sarah Lunaček

Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

EMANCIPATORNI POTENCIAL GIBANJA MIGRANTOV IN POKSUSI PONOVDNE VZPOSTAVITVE MEJA KOT ORODIJ GLOBALNEGA APRTHEIDA

Odkar smo bili s študenti lansko pomlad v Srbiji, kjer smo se pogovarjali z migranti in migrantkami v azilnih domovih, za katere smo ugotovili, da so počivališča in križišča na poti naprej v avtonomnih migracijah, se je potek migracij na tej poti zelo spremenil. Moč migracij je postala dovolj velika, da so se Šengenske in Dublinske regulacije vsaj začasno porušile. Ko je Mađarska zaprla mejo z ograjo, se je pot preusmerila čez Hrvaško in Slovenijo. Nastal je zaprt koridor pod strogim nadzorom državnih aparatov nasilja, vojske in policije, ki ne spušča migrantov ven, samo-organiziranih prostovoljcev pa ne noter. Pomanjkljivo upoštevanje osnovnih potreb, nasilje, pomanjkanje informacij in izolacija so prakse razčlovečenja v koridorju in onemogočanja avtonomije migracij. Humanitarizem v koridorju je kljub nujnosti oskrbe problematičen zaradi sodelovanja pri vzdrževanju koridorja kot totalne institucije nadzora. Grožnje z zapiranjem meja, postavljanje rezalne žice in novice selektivne propustnosti so imele realne posledice in domino učinek omejitev vstopa drugim državljanom kot SIA (Sirija, Irak, Afganistan) (vstop je obenem izstop iz EU cone, Grčije). Skupaj s odkupovanjem Turčije, naj zadrži 'barbare' na svojem ozemlju kamor spadajo,

pritiski na Grčijo naj porine migrante v morje, deportacije in 'prostovoljno' vračanje, vse to kaže na brezupne poskuse evropskih vlad, da bi ohranile državne meje kot meje globalnega apartheida (Hage 2016). Obenem se krepi notranji apartheid: s praksami segregacije (v upravičene žrtve, neupravičene ekonomske migrante), katerih cilj je izključevanje in so zato same po sebi rasistične; in z dominacijo varnostnega diskurza, ki opravičuje državni nadzor in tolerira vzpon fašizma. Hage poziva, da uvidimo emancipatorno dekolonizacijsko moč upora gibanja migrantov kot napad na meje globalnega apartheida in jo prepoznamo kot upor proti divji akumulaciji kapitala, ki je opustošila dežele, od koder migranti prihajajo. V tem kontekstu horizontalna solidarnost za podporo mobilnosti ni le humani nekolaborativen odziv v nasprotju z vertikalno humanitarnostjo (Kallius et al.2015), ampak nakazuje tudi optimistično perspektivo novega družbenega reda.

14.00 – 14.30

dr. Damir Josipovič

Inštitut za narodnostna vprašanja

PREPLET FIZIČNO- IN DRUŽBENO- GEOGRAFSKIH MEJA NA PRIMERU INSTALACIJE REZILNE ŽICE NA REKI KOLPI

Slovensko-hrvaška meja ima na svojem 670 km dolgem kopenskem poteku dolgo tradicijo takih ali drugačnih administrativnih meja. Kot je znano iz teorije mejnosti in etničnosti, je za klasično obmejno območje značilno, da je lokalno prebivalstvo bolj podobno sosedu na »drugi« strani materializirane »kulturne« razlike, kot pa samemu centru nacionalnega prostora. Prispevek prikazuje proces definiranja današnje državne meje in razhajanja politično-geografske meje z drugimi relevantnimi družbeno-geografskimi mejami. Tako se kaže tudi instalacija žice v obmejni prostor kot širjenje "medmejnega" prostora na račun običajnih prostorskih praks lokalnega prebivalstva. Slovenija na ta način poskuša omejiti nekaj, kar se po tej poti ne dá omejiti, hkrati pa vzpostavlja polje nezaupanja, tistega ključnega dejavnika dolgoročnega zagotavljanja poselitve perifernih območij. Prav tu znova pride do izraza konflikt centra in periferije, ko "center" ne ve, kje je njegova "periferija", niti ne ve, kaj je njegova periferija. S tem poglobi odmik periferije od centra, pa najsi je tudi sam center dejansko periferija.

Absurdnost rezalne žice, ki nastopa kot nevarna in omejujoča fizična ovira v prostoru, je tolikanj večja, ko jo gledamo postavljeno vzporedno s sicer že obstoječimi fizično-geografskimi mejami, kot so denimo reke. V okviru mednarodno-pravnih vidikov vzpostavljanja takih "ovir" ne moremo niti mimo prejudiciranja odprtih vprašanj o poteku politične meje.

14.30 – 15.00

Peter Črnič

Razvojno informacijski center Bela krajina

Pred zaključno diskusijo oz. pogovorom o izkušnjah domačinov, bo svoj pogled iz lokalne perspektive predstavil predstavnik Razvojno informacijskega centra Bela krajina in soustanovitelj iniciative Bela krajina, ki je kot prva nastopila proti žici ob Kolpi.

Zaključna diskusija

Po diskusiji se bodo udeleženci protestno sprehodili ob Kolpi.